

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

МАСЬКОВІТА МАРІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 342.535:351.74](477+100)(091)

**ПРИСЯГА ПРАЦІВНИКА ОВС УКРАЇНИ:
ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР**

12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі теорії та історії держави і права Львівського державного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Гарасимів Олена Іванівна,
Львівський державний університет
внутрішніх справ,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії факультету № 1

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Турчак Олександр Володимирович,
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного,
начальник Науково-дослідної лабораторії
військово-історичних досліджень
Наукового центру сухопутних військ

кандидат юридичних наук
Миرونюк Ольга Іванівна,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
асистент кафедри філософії та теорії права

Захист відбудеться «19» вересня 2018 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.19 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1–3, аудиторія 301 XIX навчального корпусу)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1)

Автореферат розісланий «16» серпня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. П. Бортник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інститут присяги має багатовікову традицію. Як-що раніше це була переважно клятва вірності підлеглих своєму правителю, що часто мало релігійний зміст і нагадувало сакральний обряд тощо, то в сучасний період – це присягання на вірність народу і Конституції. У різних країнах присягу складають президенти, монархи, парламентарі, міністри, судді, військовослужбовці та інші державні службовці. Особливістю її є те, що порушення присяги передбачає юридичну відповідальність за невиконання обов'язків, які випливають з набутого статусу особи, яка присягала.

Присяга є досить поширеним правовим інститутом, який відображений в багатьох галузях права. Сучасний розвиток права свідчить про те, що присяга не втратила свого морального і правового значення в наші дні та потребує розгляду крізь призму загальнотеоретичного аналізу.

Складення працівниками органів внутрішніх справ* присяги є надзвичайно важливим і вирішальним для здійснення ними правоохоронної діяльності. З присягою безпосередньо пов'язані морально-правові аспекти виконання обов'язків працівником органів внутрішніх справ.

Водночас поняття, зміст, сутність присяги, історичний аспект формування та розвитку, сучасне правове регулювання, порядок прийняття і відповідальність за порушення положень присяги досі є малодослідженими і потребують теоретичного аналізу. Крім того, важливо розробити єдиний законодавчий підхід у сфері регулювання інституту присяги щодо всіх суб'єктів правоохоронної діяльності, розкрити значення присяги у вирішенні питання щодо моменту набуття відповідного правового статусу.

Загальну проблематику становлення та особливості інституту присяги уже досліджували такі вчені: Г. Аджеджанова, Л. Біла-Гіулова, М. Ганопольський, О. Гончаренко, Г. Гончарова, Г. Грічун, С. Данилів, О. Данильчик, В. Завальнюк, В. Заборовський, К. Зубов, А. Картавий, С. Ківалов, М. Кобилецький, С. Козін, Т. Коломієць, В. Кравчук, О. Кравчук, В. Кривенко, В. Круляков, Р. Куйбіда, С. Куліцька, Ю. Макаренко, А. Маляренко, П. Михайленко, Н. Мокрицька, М. Никифоров, О. Овчаренко, Є. Папенко, С. Прилуцький, О. Радченко, О. Свид, О. Селіванова, С. Семенов, О. Тищенко, М. Турман, М. Цуркан, В. Шадра та ін.

Окремим питанням теоретико-правових та галузевих аспектів функціонування присяги працівників органів внутрішніх справ присвятили свої наукові доробки О. Бандурка, Л. Варунц, В. Власенко, В. Грітчина, Є. Гіда, І. Дерейко, Т. Джурканін, А. Закревський, О. Гарасимів, Т. Гарасимів, В. Гарбузова, А. Лапко, Д. Лемеш, М. Любар, К. Мельник, О. Михайлик, О. Казмірук, С. Кононенко, Д. Коротенко, М. Котелюх, В. Ортинський, О. Пере-

* У дисертаційній роботі поняття «працівник органів внутрішніх справ» охоплює працівників Національної поліції України.

дій, В. Петровський, М. Пихтін, О. Пономарьов, О. Проневич, О. Самойленко, С. Сливка, О. Філонов, О. Худякова, О. Цуркан, В. Щербатих, О. Юнін та ін.

Однак на сучасному етапі розвитку юридичної науки вважаємо за необхідне перейти від фрагментарного аналізу проблем присяги як правового інституту до комплексного наукового дослідження історико-правового виміру присяги працівників органів внутрішніх справ.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію підготовлено у відповідності до Пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки на період до 2020 р., передбачених у ст. 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр. Національної академії правових наук України, Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 р., наказу МВС України від 16 березня 2015 р. «Про затвердження Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років».

Тема дисертації відповідає напрямку наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ: «Держава і право: філософсько-правовий та теоретико-історичний виміри» (державний реєстраційний номер 0113U002433) та «Проблеми реформування правової системи України» (державний реєстраційний номер 0113U007492).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи – на основі аналізу наукових праць, історичних документів, чинних нормативно-правових актів і правозастосовної практики здійснити комплексне загальнотеоретичне дослідження історико-правових засад становлення, формування і розвитку інституту присяги працівників органів внутрішніх справ, а також сформулювати пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення норм чинного законодавства у цій сфері.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання*:

- встановити і проаналізувати підходи до визначення юридичної сутності поняття «присяга»;
- визначити історико-правові особливості формування інституту присяги працівника органів внутрішніх справ;
- розкрити особливості розвитку інституту присяги працівників ОВС (1917–2017 рр.);
- охарактеризувати структурні особливості тексту присяги працівника поліції у країнах світу;
- проаналізувати присягу працівника органів внутрішніх справ як складовий елемент його правового статусу;
- визначити моральну основу функціонування комплексного інституту присяги;

– виявити роль і місце деонтологічних кодексів у підвищенні ефективності їх реалізації і дотриманні присяги представниками юридичних професій.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини, що складаються у прийнятті і дотриманні присяги працівників ОВС України.

Предмет дослідження – історико-правовий вимір інституту присяги працівника ОВС в Україні.

Методи дослідження. Комплекс використаних методів дослідження зумовлений специфікою об’єкта, предмета, мети і завдань дисертації.

Основними методами дисертаційної роботи є: філософський, логічний, аналітичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, функціональний, методи тлумачення права.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становить комплекс загальних і спеціальних методів дослідження. На особливу увагу заслуговує історико-правовий метод (підрозділи 1.3, 2.1), що розглядає еволюцію присяги працівників ОВС України; діалектичний метод пізнання, що дає змогу дослідити присягу у взаємозв’язку з іншими явищами, зокрема правовою культурою працівників органів внутрішніх справ (підрозділи 2.2, 2.3). У процесі розкриття історико-правового аспекту присяги працівників ОВС України використано також формально-правовий та абстрактно-логічний методи – для з’ясування сутності основних понять і категорій (підрозділ 2.2); ідентифікації та порівняльного аналізу – під час опрацювання джерельної бази дослідження (підрозділ 1.1); структурний метод – для визначення ролі працівників ОВС у здійсненні правоохоронної діяльності (розділ 3).

Науково-теоретичною основою дисертаційної роботи є наукові доробки вітчизняних і закордонних дослідників у галузі права.

Нормативно-правовою основою дослідження є Конституція України, закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ та інших відомств України, міжнародні акти та нормативно-правові акти окремих держав.

Емпіричну базу дослідження становлять численні опубліковані праці дослідників історії права та держави різноманітних історіографічних напрямів, а також виявлені документи, зокрема нормативно-правові акти різних періодів розвитку держави і права в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

вперше:

– здійснено періодизацію основних етапів генезису інституту присяги працівника органів внутрішніх справ в контексті національної історії державотворення і правотворення;

– обґрунтовано визначення поняття «присяга» як наукової категорії загальної теорії права;

- встановлено основні юридичні ознаки поняття «присяга», які дозволили визначити сутність, зміст і властивості цієї категорії, а також розкрито її призначення у вітчизняній правовій системі;

- розкрито роль і значення деонтологічних кодексів як морально-правової основи підвищення ефективності дотримання і реалізації присяги працівниками ОВС;

удосконалено:

- підходи до класифікації присяги як правового феномену;

- механізм складання присяги працівниками правоохоронних органів на прикладі працівників Національної поліції України;

набули подальшого розвитку:

- прикладні рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації присяги працівників Національної поліції України.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені в дисертаційній роботі висновки, положення та законодавчі пропозиції можуть використовуватися у:

- науково-дослідній діяльності – для вдосконалення і подальшого розвитку загальнотеоретичних уявлень про категорію «присяга» в теорії права та галузевих науках;

- правотворчій та правозастосовній діяльності – аналітичні напрацювання і розробки суб'єкти правотворення та правозастосування можуть використати для удосконалення чинних і прийняття нових законів та інших нормативно-правових актів, а також покращення якості законодавчої і правозастосовної практики (запропоновано доповнення до Закону України «Про Національну поліцію»);

- навчальному процесі – під час підготовки та проведення навчальних занять з дисциплін «Історія держави і права України», «Теорія права і держави», «Актуальні проблеми теорії права і держави», «Соціологія права», «Філософія права», «Порівняльне правознавство».

Особистий внесок здобувача. Усі сформульовані в дисертаційній роботі положення та висновки обґрунтовано на основі самостійних досліджень автора. Для аргументації окремих положень дослідження використано наукові праці інших учених, на які зроблено відповідні посилання.

Апробація результатів дослідження. Дисертація виконана й обговорена на засіданні кафедри теорії та історії держави і права Львівського державного університету внутрішніх справ. Результати роботи оприлюднено в доповідях і наукових повідомленнях на таких науково-практичних заходах: «Держава в умовах надзвичайного, воєнного стану та/чи військової окупації: історія і сучасність (правові аспекти)» (м. Львів, 17 березня 2015 р.); «Державотворення та правотворення в Україні: проблеми та перспективи розвитку» (м. Львів, 16 квітня 2015 р.); «Теорія і практика конституціоналізму» (м. Львів, 30 квітня 2015 р.); «Інноваційні напрями розвитку

правової системи України» (м. Тернопіль, 25 листопада 2015 р.); «Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України» (м. Хмельницький, 10 грудня 2015 р.); «Правові, соціально-психологічні та інформаційні процеси державотворення в контексті євроінтеграції» (м. Львів, 8–9 листопада 2016 р.).

Публікації. За темою дисертації та з метою розкриття її основних положень опубліковано шість статей у фахових журналах, з яких три входять до міжнародних наукометричних баз (*Index Copernicus*), а також у шести збірниках тез доповідей на науково-практичних заходах.

Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, з яких 170 – основний текст, 26 – список використаних джерел (242 найменування).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт та предмет; охарактеризовано використані в дослідженні методи; сформульовано наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення; подано відомості про апробацію основних положень дисертаційної роботи; зазначено її структуру.

Розділ 1 «Теоретичні та методологічні основи дослідження присяги працівника органів внутрішніх справ» містить три підрозділи, у яких здійснено історіографічний огляд особливостей теоретико-правового розуміння присяги працівника органів внутрішніх справ, розглянуто методологічні підходи дослідження, визначено історико-правові та методологічні засади присяги працівника органів внутрішніх справ.

У *підрозділі 1.1 «Наукознавче підґрунтя дослідження присяги працівників органів внутрішніх справ»* узагальнено наукові погляди і концепції інституту присяги як теоретико-правового явища.

Під час аналізу стану дослідження проблеми застосовано комплексний підхід: враховано досягнення загальної теорії держави і права та провідних галузей права, а також здобутки представників інших наук: філософії, політології, соціології, культурології тощо. Виявлено, що присяга є одним з унікальних феноменів правової дійсності. Ця категорія належить до таких явищ, які на перший погляд здаються зрозумілими і не вимагають поглибленого наукового аналізу. Проте насправді присяга є досить складною загальнотеоретичною категорією, що має значне функціональне навантаження, яке досі не отримало належної правової та наукової ідентифікації.

У механізмі правового регулювання присяга набуває дедалі більшого поширення. Присягу приймають співробітники органів внутрішніх справ,

поліції, судді, адвокати та багато інших посадових осіб. Її вплив настільки вагомий, що охоплює сфери внутрішньої і зовнішньої політики, військової справи та навіть розвиток історичного процесу. У чинному праві це явище зустрічається в різних галузях. Це дає підстави говорити, що феномен присяги є відносно автономним комплексним правовим інститутом.

Однак ні саме поняття «присяга», ні його зміст чи правове регулювання на цей час повністю не досліджено, тож є потреба у глибшому їх вивченні. Крім того, недостатнє нормативно-правове регулювання цього питання (відсутність єдиного підходу до законодавчого регулювання присяги щодо всіх суб'єктів правоохоронної діяльності, порядку прийняття, її значення у вирішенні питання щодо моменту набуття відповідного правового статусу тощо) негативно впливає на функціонування органів внутрішніх справ та створює колізії в чинному законодавстві.

У підрозділі 1.2 «*Методологія дослідження*» зазначено, що дослідження інституту присяги працівника органів внутрішніх справ зумовлює використання комплексного методологічного інструментарію: від загальнофілософських до спеціально-наукових методів. Враховуючи те, що інститут присяги працівників органів внутрішніх справ є складним предметом дослідження, під час його аналізу використано різні концепції праворозуміння: природно-правову, позитивістську, соціологічну тощо. Загалом використання інтегрального підходу забезпечило об'єктивність, достовірність і практичну значущість методологічного аналізу поняття, особливостей розвитку, видів, структури, значення та моральних засад функціонування інституту присяги працівників органів внутрішніх справ.

У підрозділі 1.3 «*Історико-правові та методологічні засади присяги працівника органів внутрішніх справ*» наголошено, що в сучасний період розвитку суспільства і надалі функціонують обряди, ритуали і символи, які є важливою знаковою частиною правової системи, характеризують її, демонструють її праворозуміння та правосприйняття. Вони є елементами історичної традиції держави, невід'ємним атрибутом національної свідомості, правових традицій, які формувалися століттями й утворюють сучасну правову реальність. Ці явища мають глибокий антропологічний зміст, оскільки звертаються до глибинних сфер свідомості, виконують не лише правоорієнтаційну, але й правовиховну функцію.

В Україні так історично склалося, що присяга неодмінно поєднувалася з кодексом честі – найвагомішою і найвиразнішою ознакою всієї мовноповедінкової системи. Недарма століттями культивувалися моральні засади: «Будь господарем своєму слову», «Мовивши слово, треба бути йому паном», «Не давши слова – держись, а давши – кріпись», «Кажі не кажі, а своє слово держи», «Хто не додержує свого слова, той сам себе зневажає». За народними уявленнями, присяга – надзвичайно важлива річ: той, хто неправдиво присягнув, неодмінно буде вражений якимось нещастям.

Розділ 2 «Історико-правова характеристика присяги органів внутрішніх справ» містить три підрозділи.

У підрозділі 2.1 «*Становлення та розвиток присяги працівника органів внутрішніх справ*» визначено, що донині збереглося історично сформоване розуміння присяги працівника органів внутрішніх справ як різновиду ритуалу, в якому акцент спрямований на зовнішню форму здійснення діяльності з усвідомлення змісту. Тексти сучасних присяг характеризуються стислістю, конкретністю і відсутністю вказівок на заохочення чи покарання особи, що складає присягу. Відсутність у тексті присяги ідеологічного змісту пов'язана з тим, що сучасні конституції держав визнають ідеологічне та політичне різноманіття, багатопартійність. Основний же акцент у присязі спрямований на відповідальність особи, що присягає за доручену їй справу.

У підрозділі 2.2 «*Поняття та сутність присяги працівника органів внутрішніх справ*» констатовано, що присяга як юридичний феномен відображена в багатьох галузях чинного права. Присяга – це юридичний факт, що являє собою офіційну урочисту обіцянку дотримуватися і виконувати права й обов'язки відповідно до посади, здійснюється в особливому ритуальному порядку на основі спеціалізованих символічних дій, також це визначальний момент зміни спеціального правового статусу суб'єктів. Порядок прийняття присяги, її сутність і специфічні риси як правового явища регулюються сукупністю норм права, які утворюють міжгалузевий комплексний правовий інститут.

Урочистість присяги, що має дуже важливе значення, зумовлює такі наслідки: по-перше, задіюються позитивні емоції, які викликають почуття ідентичності з формованою соціальною спільнотою; по-друге, присяга містить загальну модель поведінки, яку приймає особа, своєрідний орієнтир її повноважень та обов'язків; по-третє, формується почуття відповідальності за свою поведінку.

Визначено, що аби ці закономірності здійснення присяги були більш дієвими, потрібно вживати заходи, пов'язані з роз'ясненням суб'єктам, які складають присягу, суті закріплених у ній норм, а також сприяють посиленню її емоційного впливу. Положень складеної присяги особа повинна дотримуватися та виконувати їх, і розсуду у їх здійсненні не може бути. Отже, присяга – це підтвердження вірності, покори або відданості яким-небудь зобов'язанням. Основне навантаження в цьому випадку лягає на потребу в активному емоційному впливі на свідомість особи, яка присягає.

У підрозділі 2.3 «*Значення присяги працівника органів внутрішніх справ*» наголошується, що присяга працівника органів внутрішніх справ є невід'ємним обов'язковим структурним елементом його правового статусу, тим чинником, який перевтілює фізичну особу на працівника органів внутрішніх справ.

Прийняття працівником органів внутрішніх справ присяги є надзвичайно важливим і вирішальним для здійснення правоохоронної діяльності.

Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію», присяга поліцейського виконує саме функцію обов'язку, а не обіцянки, яку бере на себе особа, покликана забезпечувати публічну безпеку і порядок; охороняти права і свободи людини, а також інтереси суспільства і держави; протидіяти злочинності. Проте цей обов'язок має двоякий характер: з одного боку, він впливає з особливостей публічної діяльності поліцейського щодо виконання покладених на нього повноважень, а з іншого – несе глибоке суспільно-правове навантаження, оскільки поліцейський при виконанні своїх повноважень повинен діяти на користь суспільства й держави, здійснюючи свої повноваження відповідно до принципів: верховенства права, дотримання прав і свобод людини; законності; відкритості і прозорості; політичної нейтральності; взаємодії з населенням на засадах партнерства.

Без прийняття присяги особа не може здійснювати правоохоронної діяльності, а ухвалені нею рішення та вчинені дії не мають законної сили. До особи, яка не склала присяги, не можна заявити претензії щодо порушення нею (недотримання, ухилення від виконання) обов'язків поліцейського. Надзвичайно важливим є переосмислення значення присяги не лише щодо дотримання працівником органів внутрішніх прав Конституції України та виконання своїх повноважень, а й щодо дотримання морально-етичних вимог, які є для них обов'язковими.

Розділ 3 «Роль присяги працівників органів внутрішніх справ у здійсненні ними своєї професійної діяльності» присвячений дослідженню особливостей та закономірностей вирішення проблемних аспектів функціонування інституту присяги працівників органів внутрішніх справ.

У підрозділі 3.1 «Присяга працівника органів внутрішніх справ як умова належної професійної діяльності» визначено, що текст будь-якої присяги містить вихідні норми та оціночні поняття правового і морального характеру. При цьому правові норми конкретизовано в чинному законодавстві: законах та підзаконних нормативно-правових актах, що регламентують професійну діяльність.

Норми моралі – це неписані правила, які існують у свідомості людей і передаються від покоління до покоління, але при цьому можуть змінюватися. Тому в деяких випадках виникає потреба однакового розуміння їх змісту, адже моральне встановлення, будучи засобом примусу, не завжди збігається з особистою схильністю. Тож важливо знайти такі засоби, які сприяли б переходу соціальних мотивів в особисті, таку роль щодо інституту присяги відіграють кодекси, які закріплюють норми моралі. Останнім часом дедалі активніше використовують їх регулятивний потенціал. Норми моралі також мають свої джерела конкретизації – відповідні деонтологічні кодекси.

Деонтологічний кодекс – це впорядкований виклад системи моральних норм (у низці випадків охоплює локальні юридичні норми), містить ви-

моги до професійної поведінки суб'єкта, його моральних якостей і моральних принципів, що відображає сутність певного зрізу моральної системи. Поняття «деонтологічний кодекс» найбільш прийнятне на позначення зводу моральних вимог, що висуваються до членів певної професійної спільноти. Інститут присяги та деонтологічні кодекси функціонують як взаємопов'язані категорії. Ці кодекси є засобом конкретизації і роз'яснення моральних зобов'язань присяги з метою їх переходу в усвідомлені внутрішні спонукальні установки суб'єкта.

У підрозділі 3.2 «*Морально-етичні принципи прийняття присяги працівника органів внутрішніх справ*» визначено, що право і мораль – близькі і водночас різні системи нормативного регулювання. Кожен із цих регуляторів має специфічну сферу дії, свої механізми й об'єктивно-суб'єктивні межі впливу на вольову поведінку людини, хоча досить часто об'єкти регулятивного впливу права і моралі збігаються. Інколи механізм морального впливу більш дієвий за правове регулювання. Моральні вимоги звернені до совісті людини, пов'язані зі саморегуляцією дій, усвідомленням свого обов'язку, почуттям справедливості. Вони орієнтовані на свідоме і добровільне дотримання моральних принципів. Дотримання норм моралі забезпечується можливістю застосування заходів громадського впливу, але людина керується передусім своїм внутрішнім переконанням.

Тексти присяги працівників поліції у країнах світу схожі. Характерною особливістю присяги є добровільність її прийняття для виконання обов'язків. У тексті присяги можна виділити структурні складові: обов'язок виконання повноважень; обов'язок захищати права і свободи людини; обов'язок дотримання законодавства; принципи професійної етики.

Зауважено, що при всій своїй декларативності урочисте зобов'язання (присяга) «вірні служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права і свободи людини, честь держави, з гідністю нести високе звання поліцейського та сумлінно виконувати свої службові обов'язки», яке дає працівник поліції перед вступом на посаду, має велике суспільно-політичне і морально-правове значення. Це зобов'язання є невід'ємною умовою довіри до поліції та важливим моральним обмеженням для них, якщо раптом вони опиняться перед спокусою порушити ті або інші правові норми. Таке зобов'язання й офіційно встановлені стандарти діяльності службовців спрямовані на зміцнення авторитету поліції загалом.

У підрозділі 3.3 «*Вдосконалення нормативно-правового регулювання присяги працівника органів внутрішніх справ*» визначено, що моментом набуття правового статусу поліцейського і наділення його відповідними повноваженнями є факт складання присяги, а її порушення чи невиконання передбачених нею обов'язків може бути підставою конституційно-правової, адміністративно-правової або кримінальної відповідальності та втрати відповідного статусу.

На основі аналізу тексту присяги зазначено, що поведінка працівника поліції ґрунтується на етичних, правових та службово-дисциплінарних нормах поведінки, недодержання яких є фактом порушення присяги. Тому поліцейський, складаючи присягу, бере на себе не тільки певні службові зобов'язання, а й моральну відповідальність за їх виконання. У зв'язку із цим порушення присяги варто розуміти як скоєння працівником поліції проступку (вчинку) проти інтересів служби, який суперечить покладеним на нього обов'язкам, підриває довіру і до нього (як до носія влади), і загалом до державного органу, а також унеможливорює подальше виконання ним своїх обов'язків.

Однак у Законі України «Про Національну поліцію» порушення присяги працівником поліції не є підставою для застосування до нього правових санкцій. Вважаємо за необхідне врегулювати на законодавчому рівні механізм притягнення до відповідальності працівників поліції за порушення присяги. Тож пропонує доповнити ст. 77 «Звільнення зі служби поліції» Закону України «Про Національну поліцію» таким пунктом: «12) у зв'язку з порушенням присяги».

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене в дисертації, варто зазначити, що в історії та теорії права досі недостатньо досліджено концептуальні і методологічні засади поняття та розвитку інституту присяги працівників органів внутрішніх справ.

Дисертаційна робота характеризується сучасною постановкою мети і завдань, визначенням та дослідженням нових ідей і тенденцій розвитку відносин у сфері діяльності працівників органів внутрішніх справ в умовах реформування правоохоронної системи України. У дисертації враховано положення чинного вітчизняного законодавства, правозастосовну практику та інші матеріали, що стосуються теми дослідження. У підсумку сформульовано низку висновків, рекомендацій та пропозицій, а саме:

1. Визначено присягу як юридичний факт, що являє собою офіційну урочисту обіцянку дотримуватися і виконувати права та обов'язки відповідно до посади, здійснюється в особливому ритуальному порядку на основі спеціалізованих символічних дій, також це визначальний момент зміни спеціального правового статусу суб'єктів.

Наголошено, що поняття «присяга» і «клятва» є тісно взаємопов'язаними, суміжними категоріями і співвідносяться як частина і ціле (клятва – це центральний і необхідний вербальний (словесний) елемент присяги, який в історії міг замінюватися безсловесним ритуалом, тобто присяга могла приноситися і без клятви).

Зазначено, що зміни суспільного і державного життя свідчать про те, що впродовж свого історичного розвитку юридична природа і значення

феномену присяги змінилися, тому присяга вимагає нового осмислення і пошуку шляхів підвищення ефективності її реалізації в сучасній юридичній практиці.

2. Складення присяги зумовлює такі юридичні наслідки: 1) з моменту складення присяги особа офіційно вступає на посаду і набуває нових суб'єктивних прав і юридичних обов'язків; 2) факт прийняття присяги фіксує момент зміни правового статусу суб'єкта. Порядок прийняття присяги, її сутність і специфічні риси як правового явища регулюються сукупністю норм права, які утворюють міжгалузевий комплексний правовий інститут.

3. Запропоновано класифікацію присяги за такими критеріями:

1) за формою здійснення: усна присяга (присяга козаків) і письмова присяга (присяга осіб, які претендують на посаду державного службовця);

2) за джерелами, що закріплюють обов'язок прийняття присяги: присяги, передбачені Конституцією України (присяга народного депутата та Президента України); міжнародними договорами (присяга судді Європейського суду з прав людини); законами України (присяга прокурора, судді, адвоката, військовослужбовців); указами Президента України (визначення порядку прийняття присяги для окремих категорій державних службовців, наприклад, вперше призначених на посаду суддів), органами виконавчої влади та місцевого самоврядування;

3) за способом набуття спеціального правового статусу суб'єктом, що приймає присягу: присяга, яку складають у зв'язку з обранням на посаду на основі загального голосування (присяга депутатів Верховної Ради України; присяга керівника органу місцевого самоврядування та депутатів органів місцевого самоврядування); присяга, яку складають у зв'язку з призначенням на посаду (присяга адвоката); присяга, яку складають у зв'язку із працевлаштуванням на спеціальну державну службу (присяга працівників Національної поліції України, органів доходів і зборів, військовослужбовців, які вперше вступають на військову службу, прокурорів, слідчих органів прокуратури);

4) за кількістю суб'єктів, які складають присягу: присяга, прийнята індивідуально (присяга Президента України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, суддів Конституційного Суду України), та присяга, прийнята колективно (присяга військовослужбовців, співробітників Національної поліції).

4. Функцію присяги витлумачено як стійкий напрям активного і позитивного впливу присяги на свідомість і поведінку людей, що визначає її природу, соціальне призначення та роль у правовій системі суспільства. Функції присяги поділено на загальні (інтегративна, мотиваційна, символічна, ідеологічна та інформаційна) та спеціальні (правовстановлювальна, правореалізаційна, правоохоронна, регулятивна, координаційна).

5. Проаналізувавши історико-правові аспекти становлення присяги в Україні, відзначено, що в період Київської Русі поняття присяги як правове

явище зводилося до двох аспектів: обов'язок суддів судити згідно з правовими нормами, що супроводжувалося ритуалом її складення через цілування хреста («Хресне цілування»), та форма забезпечення правдивості доказів у цивільному і кримінальному судових процесах.

З розвитком конфесійних організацій церква стає одним з домінуючих інститутів і присяга набуває релігійно-правового, а згодом тільки юридичного факту. Саме з розвитком суспільних відносин присяга із соціального явища поступово трансформувалася у правове поняття, шляхом забезпечення державним примусом і закріплення правового зв'язку присяги з державою.

Після проведення судової реформи 1864 р. сформувалися три види присяги: 1) на вірність службі; 2) певній посаді; 3) з конкретної справи. Ці різновиди присяги мали релігійний характер, що передбачав обов'язкову присутність представника духовенства відповідного віросповідання, до якого належала особа, яка присягала. Відмова від складення присяги чи публічної обіцянки, яка її замінювала, унеможлилювала допуск до зайняття посад у сфері державної служби. Крім цього, у разі відмови особи скласти присягу для здійснення покладених на неї обов'язків її притягували до відповідальності «за ухилення від виконання покладеного обов'язку».

6. У період українського державотворення (1917–1920 рр.) керівництво Української Народної Республіки та Української Держави добре розуміло важливість складання присяги на вірність Україні. Так, працівники Державної варту (тодішня назва міліції) Української Держави гетьмана П. Скоропадського склали урочисту обіцянку за формою, яка була затверджена законом від 30 травня 1918 р. Державна варта на той час була основною структурою охоронної системи Гетьманату. Цей правоохоронний орган було утворено відповідно до тимчасової постанови «Про зміну існуючих законів про міліцію і утворення Державної варту». Кадровий склад підрозділів Державної варту формувався за рахунок колишніх поліцейських, жандармів, городових, наглядачів, офіцерів та унтер-офіцерів. Складаючи присягу, службовці Державної варту використовували текст присяги військових.

Присягу приймали такі категорії осіб: 1) урядовці, що перебували на державній службі цивільних відомств Української Держави, та особи, що хотіли вступити на цю службу; 2) судді цивільних відомств Української Держави, а також особи, що мали бути призначені на судові посади; 3) військові Української Держави, а також ті, хто знову мав вступити на військову службу. Щодо останніх, то для військовослужбовців-християн та військовослужбовців, які не могли скласти присяги з огляду на свою віру, а також язичників було передбачено різні тексти присяг.

Після ліквідації Української Держави та відновлення УНР за часів Директорії нового тексту присяги ухвалено не було, а старий був практично залишений без змін. Із цього приводу в обіжнику МВС УНР від

30 липня 1919 р. зазначалось: «Маються відомості, що чини міліції й досі не зложили урочистої обіцянки на вірність Українській Народній Республіці та її верховній владі. В окремих повітах УНР ще до видання вищезгаданого документа місцева влада складала власні тексти урочистих обіцянок, доповнюючи їх конкретними вимогами, зокрема зобов'язаннями прослужити певний термін тощо».

7. У радянський період тексти присяги працівників міліції містили політичні зобов'язання – «залишатися відданим своєму народові, соціалістичній Батьківщині і справі комуністичного будівництва»; морально-етичні – «бути чесним, мужнім, дисциплінованим, пильним працівником»; професійні – «зразково нести службу, дотримуватися соціалістичної законності, зберігати державну і службову таємницю», «сумлінно і беззаперечно виконувати всі покладені на нього обов'язки, вимоги статутів і наказів».

8. У сучасний період збереглося історично сформоване розуміння присяги працівників органів внутрішніх справ як різновиду ритуалу, в якому акцентовано на зовнішній формі здійснення діяльності з усвідомлення змісту. Тексти сучасних присяг характеризуються стислістю, конкретністю і відсутністю в них вказівок на заохочення чи покарання особи, яка складає присягу. Відсутність у тексті присяги ідеологічного змісту пов'язана з тим, що сучасні конституції держав визнають ідеологічне та політичне різноманіття, багатопартійність. Основний же акцент у присязі спрямований на відповідальність особи, що присягає за доручену їй справу.

До прийняття 2 липня 2015 р. Закону України «Про Національну поліцію» присяга працівника органів внутрішніх справ була сформульована в постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження нового тексту Присяги працівника органів внутрішніх справ». Її основними правовими категоріями були: «залишатися відданим народові України», «суворо дотримуватися Конституції та чинного законодавства України», «з високою відповідальністю виконувати свій службовий обов'язок». Такі ж категорії, як бути «гуманним», «чесним», «сумлінним» були оціночними. Вони відігравали допоміжну роль і набували змісту лише за рахунок основних категорій. У новому Законі України «Про Національну поліцію» визначено такі основні правові категорії: «вірно служити Українському народові», «дотримуватися Конституції та законів України», «поважати і охороняти права і свободи людини», «виконувати свої службові обов'язки».

9. Значення слів присяги поліцейського «дотримуватися Конституції та законів України» варто розглядати як гарантію його незалежності, що передбачено ч. 1-2 ст. 10 Закону України «Про Національну поліцію»: «Поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності. Поліція у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань». До оціночних категорій у присязі поліцейських належать такі: «усві-

домлюючи свою високу відповідальність», «честь держави», «з гідністю нести високе звання поліцейського», «сумлінно виконувати».

10. Незалежно від професійних та особистих якостей, рівня фізичної підготовки та стану здоров'я на службу в поліцію не можуть бути прийняті особи, які, зокрема, відмовилися від взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень та/або від складення Присяги (п. 1. ч. 3 ст. 49 Закону України «Про Національну поліцію»). Отже, працівник поліції, який приймав присягу, приймає до виконання визначене і виключне коло обов'язків, за невиконання чи неналежне виконання яких йому можна заявити претензію в порушенні присяги. Перелік обов'язків визначається специфікою та умовами правоохоронної діяльності поліції. Вони мають зосереджуватися у присязі, бути чіткими юридичними категоріями, які не підлягають розширеному тлумаченню. Присяга працівника поліції є різновидом публічно-правового акта між особою і державою, із змісту якої можна встановити, які дії чи яка поведінка розцінюється як її порушення.

11. Текст присяги, що міститься в юридичних документах, охоплює вихідні норми та оціночні поняття правового і морального характеру. При цьому правові норми конкретизовано в чинному законодавстві: законах та підзаконних нормативно-правових актах, що регламентують професійну діяльність. Моральні норми також мають свої джерела конкретизації – відповідні деонтологічні кодекси.

Деонтологічний кодекс – це впорядкований виклад системи моральних норм (у низці випадків охоплює локальні юридичні норми), містить вимоги до професійної поведінки суб'єкта, його моральних якостей і моральних принципів, що відображає сутність певного зрізу моральної системи. Поняття «деонтологічний кодекс» найбільш прийнятне на позначення зводу моральних вимог, що висуваються до членів певної професійної спільноти. Інститут присяги та деонтологічні кодекси функціонують як взаємопов'язані категорії. Ці кодекси є засобом конкретизації і роз'яснення моральних зобов'язань присяги з метою їх переходу в усвідомлені внутрішні спонукальні установки суб'єкта.

12. У Законі України «Про Національну поліцію» порушення присяги працівником поліції не є підставою для застосування до нього правових санкцій. Необхідно на законодавчому рівні врегулювати механізм притягнення до відповідальності працівників поліції за порушення присяги. Тому запропоновано доповнити ст. 77 «Звільнення зі служби поліції» Закону України «Про Національну поліцію» таким пунктом: «12) у зв'язку з порушенням присяги».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Маськовіта М. М. Інститут присяги працівника органів внутрішніх справ: історико-правовий аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 824. С. 265–271.

2. Маськовіта М. М. Теоретико-правовий аналіз поняття «присяга». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 825. С. 167–171.

3. Маськовіта М. М. Присяга працівника органів внутрішніх справ як складовий елемент його правового статусу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 163–168.

4. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 837. С. 287–291.

5. Маськовіта М. М. Присяга поліцейського як складовий елемент його правового статусу. *Науковий вісник публічного і приватного права*. 2016. Вип. 6, т. 1. С. 20–24.

6. Маськовіта М. М. Історико-правовий розвиток інституту присяги працівника органів внутрішніх справ в Україні. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2017. № 10. С. 38–45.

7. Маськовіта М. М. Професійна усталеність працівників ОВС: сучасна парадигма. *Держава в умовах надзвичайного, воєнного стану та/чи військової окупації: історія і сучасність (правові аспекти)*: матер. IV Всеукр. наук. Інтернет-конф. / ІНПП НУ «Львівська політехніка». Львів: Ліга-Прес, 2015. Вип. 4. С. 106–109.

8. Маськовіта М. М. Формування органів внутрішніх справ: традиції та новели. *Державотворення та правотворення в Україні: проблеми та перспективи розвитку*: матер. учасн. II заоч. наук.-практ. конф. (м. Львів, 16 квіт. 2015 р.). Львів: ННПП НУ «Львівська політехніка», 2015. С. 108–110.

9. Маськовіта М. М. Професійна усталеність як елемент службової діяльності працівника ОВС. *Теорія і практика конституціоналізму*: матер. Першої наук.-практ. конф. (м. Львів, 30 квіт. 2015 р.). Львів: ННПП НУ «Львівська політехніка», 2015. С. 104–107.

10. Маськовіта М. М. Історико-правовий аналіз інституту присяги працівника ОВС. *Інноваційні напрями розвитку правової системи України*: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 25 листоп. 2015 р.). Тернопіль: Юридична лінія, 2015. С. 12–15.

11. Маськовіта М. М. Система підготовки кадрів органів внутрішніх справ: сучасні виклики та нові реалії. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України*: тези VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 10 груд. 2015 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2015. С. 283–284.

12. Маськовіта М. М. Присяга працівника поліції як елемент його правового статусу. *Правові, соціально-психологічні та інформаційні процеси державотворення в контексті євроінтеграції*: матер. наук.-практ. конф. (м. Львів, 8–9 листоп. 2016 р.). Львів: ННПП НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 141–142.

АНОТАЦІЯ

Маськівіта М. М. Присяга працівника ОВС України: історико-правовий вимір. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2018.

У дисертації здійснено комплексне дослідження історико-правових аспектів розвитку і функціонування інституту присяги працівників органів внутрішніх справ.

Розкрито основні теоретико-методологічні підходи щодо дослідження поняття присяги у формально-правовому і політико-правовому вимірах та співвідношення з іншими поняттями. Встановлено основні юридичні ознаки поняття «присяга», які дозволили визначити сутність, зміст і властивості цієї категорії, а також розкрито її призначення у вітчизняній правовій системі. Присяга – це юридичний факт, що являє собою офіційну урочисту обіцянку дотримуватися і виконувати права і обов'язки відповідно до посади, здійснюється в особливому ритуальному порядку на основі спеціалізованих символічних дій, також це визначальний момент зміни спеціального правового статусу суб'єктів.

Порядок прийняття присяги, сутність і специфічні її риси як правового явища регулюються сукупністю норм права, які утворюють міжгалузевий комплексний правовий інститут. Здійснено класифікацію присяги як правового феномену. Проаналізовано форми юридичної репрезентації інституту присяги. Розкрито історико-правові особливості формування інституту присяги працівника органів внутрішніх справ.

Здійснено періодизацію основних етапів генезису інституту присяги працівника органів внутрішніх справ в контексті національної історії державотворення і правотворення. Визначено особливості розвитку інституту присяги працівників ОВС (1917–2017 рр.). Зазначено, що присяга як ритуал є елементом історичної традиції держави, невід'ємним атрибутом національної свідомості, правових традицій, які формувалися століттями й утворюють сучасну правову реальність. Ці явища мають глибокий антропологічний зміст, оскільки звертаються до глибинних сфер свідомості, виконують не лише правоорієнтаційну, але й правовиховну функцію.

В Україні так історично склалося, що присяга неодмінно поєднувалася з кодексом честі – найвагомішою і найвиразнішою ознакою всієї мовноповедінкової системи. Розкрито структурні особливості тексту присяг працівників поліції у різних країнах світу. Досліджено присягу працівника органів внутрішніх справ як складовий елемент його правового статусу.

Визначено роль і місце деонтологічних кодексів у підвищенні ефективності їх реалізації і дотримання присяги представниками органів внут-

рішніх справ. Інститут присяги та деонтологічні кодекси функціонують як взаємопов'язані категорії. Ці кодекси є засобом конкретизації і роз'яснення моральних зобов'язань присяги з метою їх переходу в усвідомлені внутрішні спонукальні установки суб'єкта.

Ключові слова: органи внутрішніх справ, поліція, присяга, структура присяги, державний службовець, поліція, правовий статус, деонтологія.

АННОТАЦІЯ

Маськовита М. М. Присяга сотрудника ОВД Украины: историко-правовое измерение. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Национальный университет «Львовская политехника» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2018.

В диссертации осуществлено комплексное исследование историко-правовых аспектов развития и функционирования института присяги сотрудников органов внутренних дел.

Раскрыто основные теоретико-методологические подходы к исследованию понятия присяги в формально-правовом и политико-правовом измерениях и соотношении с другими понятиями. Установлены основные юридические признаки понятия «присяга», которые позволили определить сущность, содержание и свойства этой категории, а также раскрыто ее назначения в отечественной правовой системе.

Раскрыто структурные особенности текста Присяги сотрудника полиции в разных странах мира. Выделены следующие структурные составляющие присяги: обязанность исполнения полномочий; обязанность защищать права и свободы человека; обязанность соблюдения законодательства; принципы профессиональной этики. Характерной особенностью присяги является добровольность ее принятия для выполнения обязанностей.

Присяга – это юридический факт, который представляет собой официальное торжественное обещание соблюдать и выполнять права и обязанности в соответствии с должностью, осуществляется в особом ритуальном порядке на основе специализированных символических действий, также это определяющий момент смены специального правового статуса субъектов. Порядок принятия присяги, сущность и специфические черты присяги в качестве правового явления регулируются совокупностью норм права, составляющих межотраслевой комплексный правовой институт. Наведено классификацию присяги в качестве правового феномена. Проанализированы формы юридической репрезентации института присяги. Раскрыто историко-правовые особенности формирования института присяги сотрудника органов внутренних дел.

Осуществлена периодизация основных этапов генезиса института присяги сотрудника органов внутренних дел в контексте национальной истории создания государства и права. Определены особенности развития института присяги сотрудников ОВД (1917–2017 гг.). Отмечено, что присяга как ритуал является элементом исторической традиции государства, неотъемлемым атрибутом национального сознания, правовых традиций, которые формировались веками и составляют современную правовую реальность. Эти явления имеют глубокий антропологический смысл, поскольку обращаются к глубинным сферам сознания, выполняют не только право-ориентационную, но и правовоспитательную функцию.

Определено, что до сих пор сохранилось исторически сложившееся понимание присяги сотрудника органов внутренних дел как разновидности ритуала, в котором акцент направлен на внешнюю форму осуществления деятельности по осознания смысла. Тексты современных присяжных характеризуются краткостью, конкретностью и отсутствием указаний на поощрение или наказание лица, присягу. Отсутствие в тексте присяги идеологического содержания связано с тем, что современные конституции государств признают идеологическое и политическое многообразие, многопартийность. Основной же акцент в присяге направлен на ответственность лица, клянутся за порученное ей дело.

В Украине так исторически сложилось, что присяга непременно сочеталась с кодексом чести – весомым и выразительным признаком всей языково-поведенческой системы. Раскрыты структурные особенности текста присяги сотрудника полиции в разных странах мира. Исследовано присягу сотрудника органов внутренних дел как составной элемент его правового статуса.

Определены роль и место деонтологических кодексов в повышении эффективности их реализации и соблюдения присяги представителями органов внутренних дел. Институт присяги и деонтологические кодексы функционируют как взаимосвязанные категории. Эти кодексы являются средством конкретизации и разъяснения моральных обязательств присяги с целью их перехода в осознанные внутренние побудительные установки субъекта.

Ключевые слова: органы внутренних дел, полиция, присяга, структура присяги, государственный служащий, полиция, правовой статус, деонтология.

SUMMARY

Mas'kovita M. M. Oath of the OVS employee in Ukraine: historical and legal dimension. – The manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Sciences in specialty 12.00.01 – theory and history of state and law; history of political and legal studies. – Lviv Polytechnic National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2018.

In the dissertation the complex investigation of historical and legal aspects of the development and functioning of the Institute of oath of employees of the bodies of internal affairs was carried out.

The dissertation outlines the main theoretical and methodological approaches to the study of the concept of oath in the form of legal, political and legal dimensions and relations with other concepts. The basic legal features of the concept of "oath" were established, which allowed to determine the essence, content and properties of this category, as well as its purpose in the domestic legal system was revealed. Oath is a legal fact, which is the fulfillment of the official promise to observe and to fulfill the rights and duties in accordance with the position, determining the moment of change of the special legal status of subjects and carried out in a special ritual order on the basis of specialized symbolic actions. The procedure for taking the oath, the essence and specific features of the oath as a legal phenomenon are regulated by a set of rules of law, which constitute an interdisciplinary integrated legal institution. A feasible classification of the oath as a legal phenomenon. The forms of legal representation of the institute of oath are analyzed. The historical and legal issues of forming the institute of oath of an employee of the internal affairs bodies are disclosed.

The periodization of the main stages of the genesis of the institution of the oath of the employee of the bodies of internal affairs in the context of the national history of state formation and law-making has been determined. The peculiarities of the Institute's oath of the ATS employees (1917–2017) have been determined. The oath as a ritual is an element of the historical tradition of the state, an integral attribute of the national consciousness, legal traditions that have been formed for centuries and constitute a modern legal reality. These phenomena have a profound anthropological meaning, since they are drawn to the deep fields of consciousness, perform not only the right-orientation but also the legal-function. In Ukraine, it was historically formed that the oath was inevitably combined with the code of honor – the most important and most distinctive feature of the whole linguistic-behavioral system.

The disclosed structural features of the text are sung by police officers in different countries of the world. The oath of an officer of the internal affairs organs as an integral part of his legal status has been investigated. The role and place of the deontological codes in the increase of their effective implementation and observance of the oath by the representatives of the bodies of internal affairs was determined. The Institute of Oath and Deontological Codes function as interrelated categories. These codes are a means of specifying and clarifying the moral obligations of the oath with a view to their transition to the conscious internal motive settings of the subject.

Key words: bodies of internal affairs, police, oath, structure of oath, civil servant, police, legal status, deontology.

Підписано до друку 6.08.2018 р.
Формат 60×84/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам. № 92. Наклад 100 пр.

Видавництво «ПАІС»
Реєстраційне свідоцтво ДК № 3173 від 23 квітня 2008 р.
вул. Гребінки 5, оф. 1, м. Львів, 79007
тел.: (032) 255-49-00, (032) 261-24-15
e-mail: pais.druk@gmail.com; <http://www.pais.com.ua>